

Fíggjarligt støðufesti

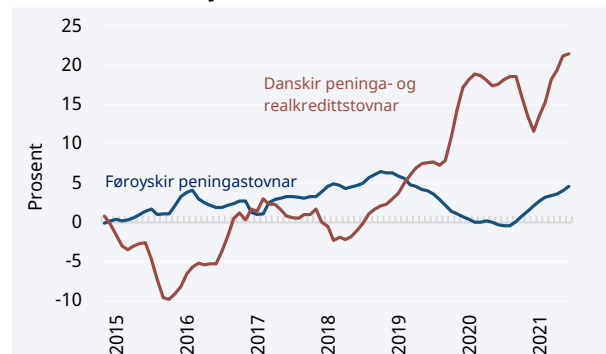
2. ársfjórðing 2021

Útlán til føroyskar kundar eru økt við 900 mió. kr. frá føroysku bankunum og við 800 mió. kr. frá donskum fíggjarstovnum í juni 2021 í mun til árið fyri. Vøksturinn í útlánunum er nú komin upp á 5,8% hjá føroysku bankunum og á 8,2%, um donsku útlánini verða tald við.

Útlánsvøxsturin er øktur

Útlánini frá føroysku peningastovnunum til føroyskar kundar eru økt munandi síðani juni 2020. Frá at hava ligið um 5% síðani ársbyrjan 2019, hevur vøksturinn í útlánunum verið fallandi til ársbyrjan 2020. Útlánsvøxsturin lá um 0% í fyrru helvt at 2020, men veksur nú aftur við eini hægri ferð. Útlánini í juni 2020 vóru 15,6 mia. kr. og í juni 2021 vóru tey 16,5 mia. kr.; ein vøkstur á 5,8% ella 900 mió. kr. (mynd 1).

Mynd 1. Útlánsvøxstur

Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm.: Ársvøkstur í útlánunum frá føroyskum og donskum peninga- og realkreditstovnum til føroyskar kundar, 3 mdr. gliðandi miðal. Millubanka útlán eru ikki íroknaði.

Tað eru serliga útlán til tænaðstuvinnurnar, sum eru vaksin nógv. Úr 4,5 mia. í juni 2020 til 5,2 mia. í juni 2021, ella við 700 mió. kr., ið er ein vøkstur á 16%. Eisini er stórur vøkstur í útlánunum til framleiðsluvinnurnar í sama tíðarskeiði; 11,4%, tó at samlaðu útlánini til hesar vinnur ikki fylla eins nógv og útlánini til tænaðstuvinnurnar. Tilsamans eru útlánini til framleiðsluvinnurnar í juni 2021 1,7 mia. kr. Í tænaðstuvinnuni eru tað serliga útlán til gisti- og matstovuvinnuna, umframt innan fastogn og flutning, sum toga vøksturinn í útlánunum upp¹. Dømi um stórar íløgur, sum eru gjørdar í tænaðstuvinnuni, er bygging av tveimum

¹ Nakrar fyrirkur hava í Covid-19 tíðini fingið avdráttarskáa, ið er við til at gera útlánsvøxsturin hægri av tí at útlánini netto ikki minka eins og tey annars plaga.

nýggjum gistihúsum og umvæling av Norrønu. Í framleiðsluvinnuni eru tað bygging og elveiting, sum toga útlánsvøksturin upp.

Hyggja vit at útlánum til almenna geiran, eru útlánini til kommunurnar vaksin nógv. Frá at vera góðar 1 mia. kr. í juni 2020, eru útlánini økt til 1,2 mia. kr. í juni 2021, og tað er ein vøkstur á 20%.

Verða útlánini frá donsku fíggjarstovnunum tikin við í samlaðu útlánunum til føroyskar kundar, er útlánsvøksturin hægri; tá er hann 8,2%.

Útlánsvøksturin frá donskum fíggjarstovnum er vaksin við nærum 800 mió. kr. frá juni 2020 til juni 2021; ein vøkstur á 21,6% (sí mynd 1). Ein stóur partur av útlánunum frá donskum fíggjarstovnum er útlán frá realkredittstovnum til føroysk húsarhald. Her eru tað serliga sethúsálán við fastari rentu og við avdráttum, sum vaksa.

Innlánini eru hækkaði

Innlánini í føroysku peningastovnunum frá føroyskum kundum eru í tíðarskeiðinum juni 2020 til juni 2021 vaksin við umleið 400 mió. kr. ella við 2,5%, og vóru innlánini 17,8 mia. kr. í juni 2021. Flestu innlán eiga húsarhaldini²; tilsamans 12,5 mia. kr. í juni 2021, og tað er ein vøkstur á 4,8% samanborið við juni árið fyri. Innlánini frá vinnuni³ vóru 4,2 mia. kr. juni 2021, og eisini vinnan hevur havt ein vøkstur í innlánunum; 6,5% í mun til árið fyri.

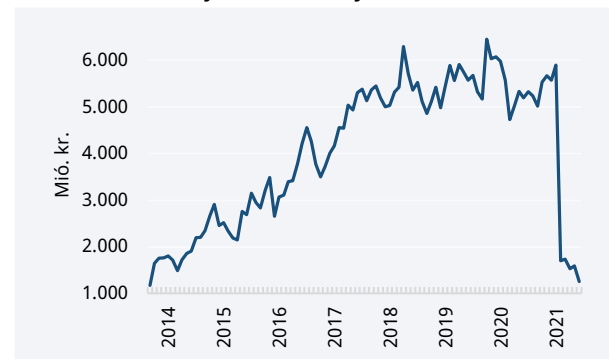
Samlaða innlánsyvirskotið er nógv lækkað

Mynd 2 vísir samlaða innlánsyvirskotið hjá føroysku peningastovnunum. Innlánsyvirskotið eru øll innlán hjá føroysku peningastovnunum, íroknað útlendskar deildir, frátrekt øll útlán hjá somu. Innlánsyvirskotið var 1,3 mia. kr. í juni 2021. Til samanberingar var tað 5,2 mia. kr. sama mánað árið fyri. Orsøkin til stóra fallið í innlánsyvirskotinum er í stóran mun sølan hjá

² Húsarhald íroknað NPISH. Húsarhald eru løntakarar og pensiónistar vm. og sjálvstøðugt vinnurekandi. NPISH merkir non-profit felagsskapir so sum ítróttarfeløg og líknandi.

BankNordik av donsku deildini í februar í ár, sum í sjálvum sær hevði eitt stórt innlánsyvirskot. Í februar 2021, ið var fyrsti roknskapur hjá BankNordik uttan donsku deildina, var innlánsyvirskotið 1,7 mia. kr. Innlánsyvirskotið er sostatt minkað við 400 mió. kr. síðani februar 2021. Orsøkin er, at útlánini eru vaksin skjótari, enn innlánini hetta tíðarskeiðið.

Mynd 2. Innlánsyvirskot

Kelda: Landsbanki Føroya. Innlánsyvirskot í føroyskum peningastovnum íroknað útlendskar deildir hjá BankNordik. Millumbanka inn- og útlán eru ikki íroknaði.

Býta vit innlánsyvirskotið út á geirar, liggur innlánsyvirskotið fyrst og fremst hjá húsarhaldunum⁴. Tað er vaksið frá at vera 3,2 mia. kr. í juni 2020 til 3,7 mia. kr. juni 2021 ella við góðum 500 mió. kr., ið svarar til ein vøkstur á nærum 16%. Vinnan hevur hinvegin eitt negativt innlánsyvirskot, ella eitt innlánsundirskot. Tað vil siga, at útlánini til vinnuna eru hægri enn innlánini frá vinnuni. Vinnan hevur í juni 2021 eitt innlánsundirskot á nærum 2 mia. kr. Innlánsundirskotið er 21% størri í juni í 2021 samanborið við sama mánað í fjør, tá innlánsundirskotið var umleið 1,6 mia. kr. Økta innlánsundirskotið kann millum annað koma av Covid-19, har vinnan hevur trekt uppá gjaldfærið.

Almenni geirin hevur somuleiðis eitt innlánsundirskot, og eru tað serliga kommunurnar, sum

³ Vinnan merkir ikki-fíggjarlig feløg.

⁴ Íroknað NPISH, sí fótnotu 2.

hava størri útlán enn innlán. Innlánsundirskotið hjá kommununum var umleið 990 mió. kr. í juni 2021 og er økt við nærum 240 mió. kr. síðani juni í fjør.

Samanumtøka um útlán og innlán

Samanumtikið eru útlánini til føroyskar kundar soleiðis vaksin við samanlagt 1,7 mia. kr. frá juni 2020 til juni 2021, har ið 900 mió. kr. eru frá føroysku peningastovnunum og nærum 800 mió. kr. frá donskum fíggjarstovnum. Frá at hava ligið um 5% síðani ársbyrjan 2019, hevur vøksturinn í útlánunum verið fallandi til ársbyrjan 2020. Útlánsvøksturinn lá um 0% í fyrru helvt at 2020, men veksur nú aftur við eini hægri ferð. Tað eru serliga útlán til vinnuna og kommunur, ið toga vøksturinn í útlánunum hjá føroysku peningastovnunum upp. Verða donsku fíggjarstovnarnir tiknir við, er vøksturinn í samlaðu útlánunum upp aftur hægri. Innlánini í føroysku peningastovnunum vaksa eisini, men ikki líka nógv, sum útlánini. Innlánini vaksa hjá bæði húsarhaldum og vinnuni.

Føroysku bankarnir

Eftirlitsdiamanturin

Danska fíggjareftirlitið setti eftir fíggjarkreppuna í 2008 nøkur markvirði fyri, hvat fíggjareftirlitið sum útgangsstøði metir at vera peningastovns-virksemi, ið hevur øktan váða. Hesi markvirði eru savnaði í sokallaða eftirlitsdiamantinum, sí talvu 1. Markvirðini eru ásett fyri at mótvirka ov høgum váða, samstundis sum peningastovnarnir skulu kunna reka lönandi virksemi og veita neyðugan kreditt til fyrirkomandi og húsarhald.

Talva 1. Eftirlitsdiamanturin 30.06.21

Peningastovnur	Stór útlán	Útlánsvøkstur	Útlán til fastognir	Gjaldføri omanfyri krav
	< 175%	< 20%	< 25%	> 100%
P/F BankNordik	147,4	1,7	10,5	205,3
P/F Betri Banki	123,1	4,2	5,0	211,0
Norðoya Sparikassi	117,0	1,0	8,4	306,0
Suðuroyar Sparikassi P/F	37,0	-5,0	3,7	696,0

Kelda: Finanstilsynet, hálvársroknskapir hjá føroysku peningastovnunum.

Lýkur peningastovnurin ikki eitt ella fleiri av hesum markvirðum, verður eftirlitið frá fíggjareftirlitinum hert. Talva 1 vísir hesi markvirði fyri føroysku peningastovnarnar tann 30. juni í 2021, og teir luku allir øll fyra markvirðini hjá fíggjareftirlitinum.

Markvirðini hava verið fimm í tali, men síðani 1. juni 2021 eru tey fyra. Hesi eru:

- 1) At 20 tey størstu útlánini hjá peningastovninum ikki mugu vera meira enn 175% av kjarnukapitalinum.
- 2) At útlánini frá einum ári til næsta ikki mugu veksa meira enn 20%.
- 3) At útlán til fastogn (við vinnuligum endamáli) ikki mugu vera meira enn 25% av samlaðu útlánunum.
- 4) At peningastovnurin hevur gjaldføri omanfyri 100% av minstakravinum.

Vinningurin hjá bankunum

Mynd 3 vísir úrslitið áðrenn skatt, niðurskrivingar, og úrslit áðrenn niðurskrivingar hjá føroysku peningastovnunum í árunum 2010 til 2020. Síðani 2016 hevur miðal úrslitið áðrenn skatt hjá bankunum ligið um 400 mió. kr. árliga tilsamans. Niðurskrivingar hjá bankunum hava stórt sæð verið fallandi síðani 2010, ið samsvarar væl við góðu búskaparligu gongdina í Føroyum. Síðani 2017 hava niðurskrivingarnar verið negativar, ið merkir, at peningastovnarnir hesi árini netto hava afturført (inntøkuført) niðurskrivingar.

Afturførdu niðurskrivingarnar hava givið rakstrinum eitt positivt íkast, sum í mynd 3 sæst aftur við, at úrslitið áðrenn skatt liggur omanfyri úrslitið áðrenn niðurskrivingar hesi árin.

Mynd 3. Inntøka

Kelda: Finanstilsynet, ársroknskapir hjá føroysku peningastovnunum.

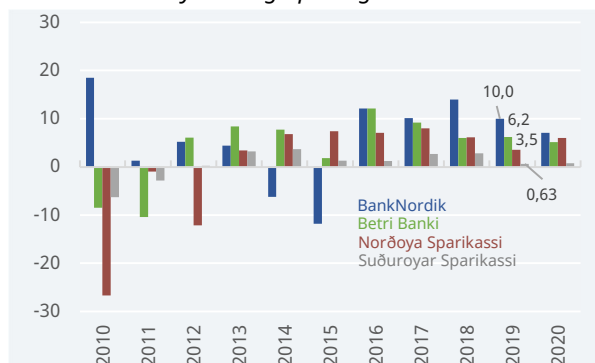
Úrslitini fyri skatt í 2014 og 2015 vóru minni góð; tilsamans ávikavist eitt hall á umleið 40 mió. kr. og umleið 300 mió. kr. Hetta skyldast í stóran mun, at BankNordik hevði óvanliga stórar niðurskrivingar hesi bæði árin. BankNordik fekk í 2015 nýggja nevnd og leiðslu, og strategiin varð lögð um.

Rentan av eginpeningi

Eitt mál fyri, hvussu tað gongur í eini fyrirkøpingu, er rentingin av eginpeninginum, ella eginpeningsavkastid, og tað verður roknað sum úrslitið eftir skatt í mun til eginpeningin í fyrirkøpinguni.

Mynd 4 vísir eginpeningsavkastid hjá føroysku peningastovnunum frá 2010 til 2020. Síðani 2016 hava allir føroysku bankarnir havt eitt positivt eginpeningsavkast. Fyri tíðarskeiðið eru 2016 og 2017 tey bestu árin fyri allar bankar, tó so at BankNordik hevði sítt besta eginpeningsavkast í 2018. At avkastid síðstu tvey árin ikki hava verið líka góð, er bæði tí úrslitið eftir skatt hevur verið eitt vet minni hesi ár, men eisini tí eginpeningurin hevur verið nakað hægri hesi bæði árin.

Mynd 4. Eginpeningsavkast

Kelda: Finanstilsynet, ársroknskapir hjá føroysku peningastovnunum.

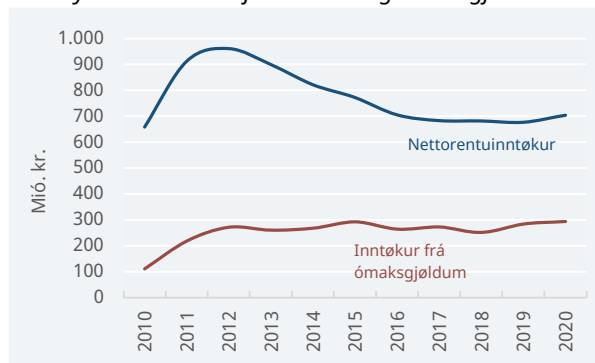
Kapitalkrøvini til bankarnar hava síðani heimsumfatandi fíggjarkreppuna í 2008 verið hækkanði, og tí hækkað eginpeningurin.

Í 2019, ið var seinasta ‘vanliga’ árið, áðrenn Covid-19 rakti, var árliga avkastid av eginpeninginum hjá BankNordik 10%, hjá Betri Banka 6,2%, hjá Norðoya Sparikassa 3,5% og hjá Suðuroyar Sparikassa 0,63%. Eginpeningsavkastid eftir skatt fyri danskar bankar var til samanbering í miðal 8,6% í 2019⁵.

Kjarnuinntøkur

Mynd 5 vísir inntøkurnar frá rentum og ómaksgjøldum hjá føroysku bankunum í árunum 2010 til 2020. Nettorentuinntøkurnar hjá bankunum vuku frá 2010 til 2012, tá tær vóru í hæddini á umleið 1 mia. kr.

Mynd 5. Inntøkur frá rentum og ómaksgjøldum

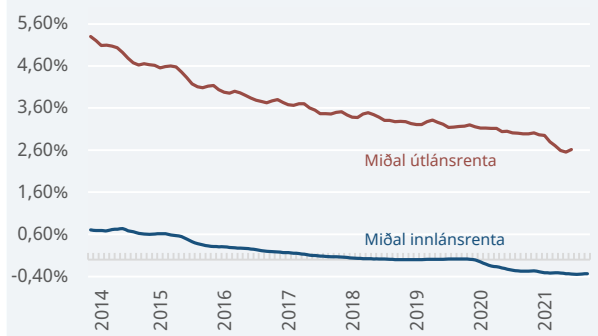
Kelda: Finanstilsynet, ársroknskapir hjá føroysku peningastovnunum.

⁵ Kelda: FinansDanmark.dk, <https://finansdanmark.dk/tal-og-analyser/regnskabs-og-noegletal/noegletal/>

Síðani 2012 eru nettorentuinntøkurnar falnar frá at vera um 1 mia. kr. til at vera um 700 mió. kr. í 2020. Inntøkurnar frá ómaksgjöldum vóru á umleið 100 mió. kr. í 2010 og eru síðani tá vaksnar til at vera um 300 mió. kr. í 2020. Inntøkurnar frá rentum og ómaksgjöldum tilsamans eru vaksnar frá at vera um 770 mió. kr. í 2010 til at vera 1 mia. kr. í 2020, ið er ein vøkstur á umleið 30% ella í miðal 2,7% um árið hetta tíðarskeiði.

Mynd 6 vísir miðal inn- og útlánsrentuna hjá føroysku peningastovnunum. Myndin vísir, at síðst í 2019 fór miðal innlánsrentan niðrum null og varð negativ. Við árslok 2013 var miðal rentan fyri innlán 0,68%, meðan hon í juni 2021 var -0,34%. Í lýtuni krevja føroysku peningastovnar negativu rentu fyri innlán frá privatum kundum, ið fara upp um eina ávísa upphædd. Í so máta rakar negativu rentan tí bert innlánskundar, sum eiga meira enn eina ávísa upphædd á bók.

Mynd 6. Miðal inn- og útlánsrenta í føroysku bankunum

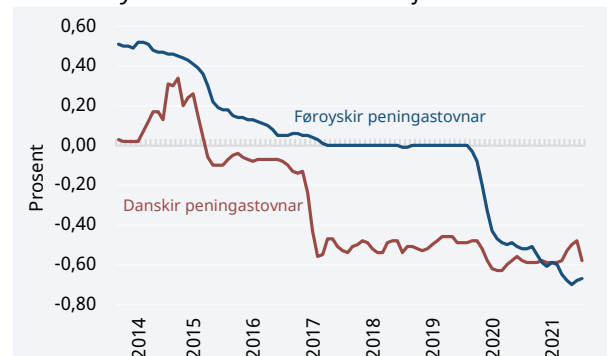
Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm.: Útláns- og innlánsrentan eru tilroknaðar rentur, í fylgiskjalinum er nágreinað hvussu renturnar eru roknaðar. Her víst sum 3 mðr. glíðandi miðal.

Miðalrentan fyri útlán er eisini fallin hesi árin; frá at vera 5,20% við árslok 2013 til at vera 2,61% í juni 2021. Sum sæst hava bæði innlánsrentan og útlánsrentan eina fallandi gongd, men útlánsrentan er fallin skjótari, enn innlánsrentan. Tað merkir, at rentumarginalurin (munurin millum innláns- og útlánsrentuna), sum er ein av kjarnu-inntøkunum hjá bankunum, er lækkað hesi árin.

⁶ Danmarks Nationalbank, Finansiell Stabilitet – 1. halvår 2021.

Mynd 7 vísir, at føroysku bankarnir vóru nakað seinni enn danskir bankar at seta negativa rentu á innlán frá vinnuni. Longu í 2015/2016 vórðu innlánsrenturnar hjá donskum bankum mótvegis vinnukundum negativar, men hetta ikki hendir fyrr enn í 2019 í Føroyum. Viðurskiptini á altjóða fíggjarmarknaðinum gera, at rentan er undir trýsti, og peningastovnar hava lagað raksturinn eftir hesum við at seta innlánsrentuna niður.

Mynd 7. Miðal innlánsrenta hjá vinnuni

Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm.: innlánsrentan er tilroknaða rentan á innlánum hjá ikki-fíggjarligum fyrirkæmum í ávíkavist føroysku og donsku peningastovnunum, sí eisini viðmerkingina undir mynd 6. Her víst sum 3 mðr. glíðandi miðal.

Vinningsbýti

Fíggjareftirlitið heitti í tíðindaskrivi í juni 2020 á danskar bankar (og aðrar danskar kredittstovnar) um ikki at rinda út vinningsbýti. Føroysku peningastovnararnir tóku somuleiðis hetta tilmæli til sín, og eingin av bankunum rindaði út vinningsbýti í 2020 (fyri árið 2019). Í desember 2020 var tilmælið mettt av nýggjum og nú verður mælt til, at vinningsbýti einans verður goldið, um einstaki bankin megnar at lúka ein harðan stresstest, umframt at hava nóg mikið av meirkapitali í mun til krøvini, eftir at vinningsbýtið er goldið. Vinningsbýti eigur harafturat bert at vera útgoldið í mun til úrslitið í 2020, og eigur at vera lægri, enn hvat útgoldið hevur verið í árunum áðrenn Covid-19 rakti⁶.

Einans BankNordik av føroysku bankunum hevur í 2021 valt at rinda út vinningsbýti, og tað var 5 kr. fyri hvørt partabrævi ella 48 mió. kr. tilsamans. Til samanberingar rindaði bankin í 2019 7 kr. fyri hvørt partabrævi, ella tilsamans 70 mió. kr. Av tí at BankNordik hevur selt sína bankadeild í Danmark til SparNord, ætlar bankin harumframt at rinda 700 mió. kr. út í vinningsbýti. Harav verða 450 mió. kr. útgoldnar í ár og 250 mió. kr. verða býttar út á 2022 og 2023.

Útlit fyri 2021

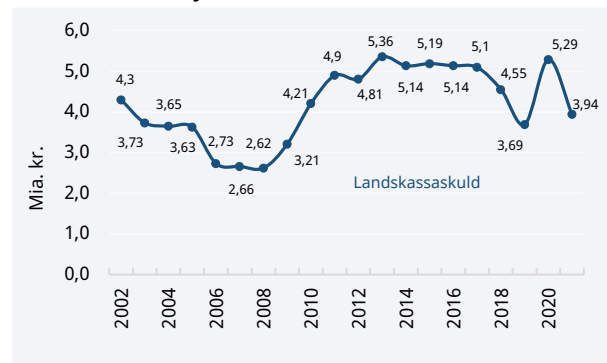
Sambært roknskapinum, er úrslitið fyri skatt í 2020 hjá øllum føroysku bankunum positivt og tí tykjast bankarnir at vera komnir væl frá Covid-19 í árinum 2020, hóast ikki er vist, um allar súðir eru syftar enn. Teir trýggir størstu bankarnir hava allir betri vónir um úrslitið í 2021, enn teir høvdu fyri 2020. BankNordik væntar eitt úrslit millum 150-200 mió. kr., meðan væntanin til 2020 var millum 100-150 mió. kr. Somu tøl fyri Betri Banka er 60-80 mió. kr. í úrsliti fyri skatt í 2021 í mun til 40-60 mió. kr. fyri árið 2020. Eisini Norðoya Sparikassi væntar betri úrslit í 2021 enn í 2020, meðan Suðuroyar Sparikassi væntar umleið sama úrslit í 2021 sum í 2020.

Landskassin

Landskassans skuld

Landskassans rentuberandi skuld er í lötuni umleið 4 mia. kr. Tað svarar til umleið 18% av BTÚ í 2021. Landskassin rindaði í juni 2021 eitt lán aftur á 1,35 mia. kr. og skuldin fall tí við hesi upphædd. Hetta bar til, tí landskassin í juni í 2020 tók eitt lán á 1,6 mia. kr. fyri at tryggja, at peningur var tøkur í sambandi við Covid-19. Av tí at búskaparliga gongdin í fjør og í ár hevur verið betri, enn áður væntað, var peningur tøkur at rinda skuld niður við í juni 2021.

Mynd 8. Landskassaskuld

Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm.: landskassa skuld, nominelt virði.

Nýggjasta kredittmetingin

Føroyar verða kredittmettar av uttanhýsis ratingfyrirkuni Moody's, ið merkir, at Føroyar fáa eina rating, ella eitt "próvtal" fyri, hvussu vit sum land megna at rinda skuld aftur. Jú betri rating, jú betri rentu kann landskassin vænta at fáa á lánnum sínum. At Føroyar lata seg kredittmeta víðkar eisini um tey, sum kunnu keypa lánsbrøv frá landskassanum. Serstakliga íleggjarar, sum eru undir almennum eftirliti, so sum eftirlønargrunnar, tryggingarfeløg, og íløgugrunnar, krevja, at lántakari (her landsstýrið) hevur eina rating, áðrenn tey kunna keypa landskassans lánsbrøv.

Eins og í fjør hava fundir verið við Moody's yvir alnótina í juni í ár. Fundur var við lögmann, landsstýrismannin í fíggjarmálum, landsstýrimannin í fiskivinnumálum, og landsstýrimannin í umhvørvis- og vinnumálum, og við andstøðuna, umframt landsbankan sjálvan. Í august í ár gav Moody's Føroyum somu kredittmeting, sum seinast; tað vil siga Aa2 við støðugum útliti. Hetta er triðja hægsta rating, ið eitt land kann fáa.

Fylgiskjal

Tilroknað út- og innlánsrenta í mynd 6

Útlánsrentan r_u í % pa verður roknað við fortreyt um kvartárliga rentutílskriving við frymlinum:

$$r_u = \left[\left(1 + \frac{q}{m} * \frac{R_u}{U} \right)^{365/q} - 1 \right] * 100$$

R_u er rentuupphædd, ið er komin afturat útlánum í mánaðinum.

U er útlánsupphædd, roknað sum miðal av dagligari saldo í mánaðinum.

q er tal av døgum í viðkomandi ársfjórðingi

m er tal av døgum í viðkomandi mánaði.

Innlánsrentan r_i í % pa verður roknað við fortreyt um árliga rentutílskriving og við frymlinum:

$$r_i = \frac{R_i}{I} * 365/m * 100$$

R_i er rentuupphædd, ið er komin afturat innlánum í mánaðinum.

I er innlánsupphædd, roknað sum miðal av dagligari saldo í mánaðinum.

m er tal av døgum í viðkomandi mánaði.

